

V for Vendetta

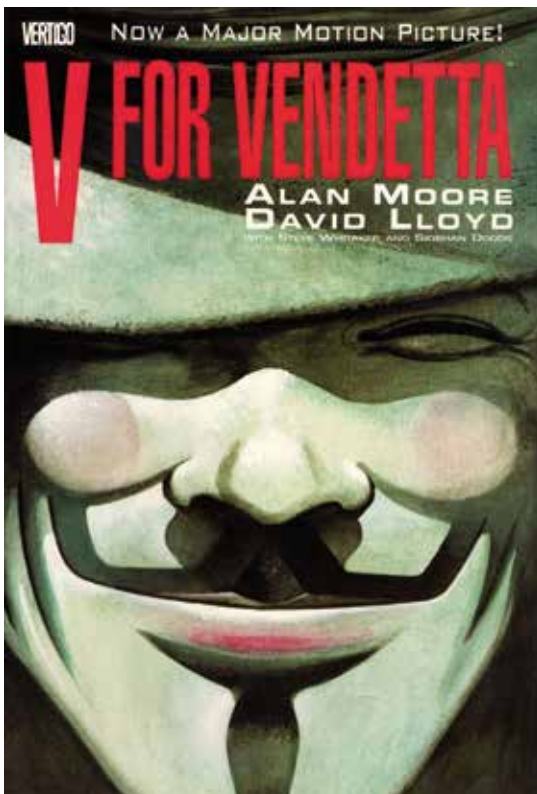
Aan de slag met graphic novel en film over anarchie versus tirannie

Over een paar dagen is het 5 november, de belangrijkste dag in *V for Vendetta*. Dit jaar is het 40 jaar geleden dat deze graphic novel uitkwam en 15 jaar geleden dat de bijbehorende film in de Nederlandse bioscopen werd getoond. *V for Vendetta* vertelt het fictieve verhaal over 'V' die probeert in een postapocalyptisch, fascistisch Engeland de macht terug te geven aan het volk. In deze les ontdekken en bespreken leerlingen historische analogieën en concepten uit het verhaal.

Remember, remember the fifth of november... Dit zinnenstuk komt meermaals voor in de graphic novel (1981) en de film (2005) *V for Vendetta* en wordt uitgesproken door hoofdrolspeler 'V' die een masker van Guy Fawkes draagt. De datum 5 november en de naam Fawkes verwijzen naar het historische 'gunpowder plot', waarin deze radicale katholiek op de betreffende dag in het jaar 1605 probeert het Engelse parlement op te blazen. De absoluut vorst van Engeland, protestant Jacobus I, overleeft de aanslag en laat Guy Fawkes zwaar straffen.

Deze historische verwijzing zegt veel over de rode draad die door het fictieve verhaal *V for Vendetta* loopt. Aan het begin van de film laat 'V' onder de tonen van Tsjaikovski's *Ouverture 1812* een symbolisch gebouw ontploffen om vervolgens te proberen in een jaar tijd – van 5 november tot en met 5 november – met behulp van het volk een einde te maken aan de totalitaire staat die het Engeland aan het einde van de vorige eeuw in zijn greep heeft. De graphic novel en de film zitten ►

Daan van Leeuwen is redacteur van Kleio.

V for Vendetta (graphic novel)

Alan Moore, David Lloyd
(DC Comics/Vertigo, Londen 2020), 296 blz.

V for Vendetta (film)

Regie: James McTeigue
Acteurs: Hugo Weaving, Nathalie Portman, Stephen Fry, John Hurt
Duur: 120 minuten

Hiernaast: Scène uit de film met hoofdrolspeelster Nathalie Portman. Onder: Scène uit de film *V for Vendetta*.

Vragen en stellingen

Deel 1: boek tot pagina 86 | film tot 55.18

- Welke kenmerken van een totalitaire staat zijn er in de opening te herkennen?
- *V for Vendetta* speelt zich af in een postapocalyptische wereld. Waarom gedijen totalitaire systemen hierin goed en welke historische analogieën ken je van soortgelijke postapocalyptische contexten?
- Hoe is hier de relatie tussen het fascisme en het nationalisme zichtbaar?

Deel 2: boek tot pagina 180 | film tot 01.35.28

- 'V' lijkt het totalitaire systeem te willen vervangen met anarchie. Maakt dat de hoofdpersoon een held of juist een antiheld?
- 'V' heeft het over de verantwoordelijkheid van het volk en de 'vox populi' in elke staatsinrichting. Ken je een historisch voorbeeld waarin het volk verantwoordelijkheid neemt om iets aan het systeem te doen? Hoe heeft dat uitgedaagd op korte en lange termijn?
- Welke rol heeft de media voor zowel de Engelse staat als voor 'V'? Welke is meer wenselijker?

Deel 3: boek tot pagina 288 | film tot 02.00.00

- 'Elke revolutie heeft een katalysator nodig.' Welke is dat in *V for Vendetta*? Welke was dat voor de Amerikaanse, Franse of Russische? Waar zit het verschil?
- Hoe reageert de dictator op de katalysator? Past dat wel of niet goed bij een autocratie?
- Welke overeenkomst zie je hierin met bijvoorbeeld de reactie van Filips II op het begin van de Nederlandse Opstand?
- Ken je een historisch persoon die lijkt op hoofdpersoon 'V'? Kan een eenling het opnemen tegen de staat?
- 'Remember, remember the fifth of November...' Waarom zouden de makers ervoor hebben gekozen om deze zin als een rode draad door het verhaal te laten lopen? Welke overeenkomsten zijn er nog meer met het buskruitcomplot van Guy Fawkes (1605)?

vol met interessante historische verwijzingen die leerlingen kunnen uitdagen om verschillende soorten generieke vergelijkingen te maken. Niet alleen met totalitaire systemen, maar ook met de kracht van symboolpolitiek, propaganda en censuur in de media, succesvolle en onsuccesvolle staatsgrepen, de eenling versus de staat en de sterke en zwakke kanten van een dictator in verschillende tijdvakken.

De graphic novel en de film zijn nog steeds populair. Het centrale thema dat een individu wel degelijk het verschil kan maken en in opstand kan komen tegen de machtig greep van de staat spreekt ook moderne 'revolutionairen' aan. Zo is het masker van de hoofdpersoon (en daarmee dus ook van Guy Fawkes) het symbool geworden van de internationale beweging van (hack) activisten Anonymous en werd het gedragen door demonstranten die meededen met Occupy. Ook was het masker populair onder de Hongkong-demonstranten in 2019. Er zullen zeker leerlingen zijn die het masker herkennen.

Wat?

De literatuurstudie van de graphic novel en film kan op verschillende manieren worden benaderd; in een projectweek kunt u samen met de collega's van de vakgroep Engels een week actief het boek lezen en de film bekijken, terwijl de leerlingen een logboek bijhouden. Naar aanleiding van de logboekverslagen en gekozen fragmenten worden er vragen beantwoord en historische analogieën bediscussieerd. U kunt er ook voor kiezen om een langere periode het boek en de film te bespreken in de klas terwijl u parallel lesgeeft over totalitaire systemen. Het boek dient dan als 'lesson study'.

'Het thema dat een individu in opstand kan komen tegen de machtige staat spreekt ook moderne "revolutionairen" aan'

De leerlingen lezen en kijken thuis en nemen hun aantekeningen mee naar de les. Een derde optie is om *V for Vendetta* als een challenge te benaderen en elke week een lees- en kijkopdracht mee te geven. Gedurende de lesweek krijgen de leerlingen de kans om in een van de gangen of lokalen op school op een poster berichten achter te laten onder de stellingen of vraagstukken die de docent elke week publiceert bij het gelezen fragment. U kunt dit natuurlijk ook digitaal doen in de vorm van een padlet of blog.

Voor wie?

De opdracht is geschikt voor vmbo-tl 4, bovenbouw havo en vwo.

Wanneer?

Zet deze opdracht in als u totalitaire systemen (tijd van de wereldoorlogen en tijd van televisie en computer) behandelt. Het past ook bij de historische context Duitsland in Europa 1918-1991 voor havo.

Hoe lang?

Een lessenreeks van minimaal drie lessen.

Hoe werkt het?

De leerlingen benaderen de graphic novel en film als een literatuurstudie waarin ze op zoek gaan naar de historische analogieën en concepten in het fictieve beeldverhaal. Kunnen ze met de kennis van totalitaire systemen, zoals de Sovjet-Unie onder Stalin of het Duitse nationaalsocialisme of Italiaanse fascisme in de jaren dertig en veertig vergelijkingen maken en de gemene deler ontdekken? Ze lezen en bekijken elke les (van tevoren) een fragment en maken aantekeningen in hun logboek. In de les bespreekt u de thema's en stelt

u verdiepende vragen. U kunt er een onderwijs-leergesprek van maken of een discussievorm gebruiken. Laat ze bijvoorbeeld in een circuit bij verschillende posters een stelling bespreken en noteren. Als ze vervolgens doordraaien en andere leerlingen tegenkomen, bespreken ze de stelling en lezen ze wat andere leerlingen hebben genoteerd onder de desbetreffende stelling.

Wat levert het op?

De graphic novel is vaak nog een onderbelicht medium in de klas. Toch kan deze stipvorm goed ingezet worden als middel bij een activerende werkvorm of als studieobject bij verschillende vakken, bijvoorbeeld bij geschiedenis of Engels. *V for Vendetta* kan goed gebruikt worden om op een andere manier totalitaire systemen te bestuderen en betekenisvolle parallellen te trekken met andere tijdvakken of de actualiteit. Bij Engels kan de graphic novel bestudeerd worden als een toegankelijk en aansprekend literatuurgenre. In *V for Vendetta* kunt u immers thema's als gender en ras, macht en politiek, en helden en antihelden vinden, maar het is veel laagdrempeliger dan klassieke werken. ■

Pagina uit de graphic novel.

Deze les is gebaseerd op een soortgelijke les van Justin Cosner, die hij heeft gepubliceerd op studiesinthenovel.org.

- Beluister *Ouverture 1812* van Tsjajkovski door deze code te scannen vanuit de Spotify-app.

